

ЕНЕРГИЕН ФОРУМ 2019

ПРЕГЛЕД НА ДЕСЕТГОДИШНАТА ДИНАМИКА НА ДОБАВКИТЕ КЪМ ЦЕНАТА НА ЕЛЕКТРОЕНЕРГИЯТА В БЪЛГАРИЯ

Ивайло Найденов, Константин Делисивков

10-YEARS' DYNAMICS OF THE ADDITIONAL COMPONENTS TO THE ELECTRICITY PRICE IN BULGARIA: AN OVERVIEW

Ivaylo Naydenov, Konstantin Delisivkov

European Union's energy and climate policies affect directly Bulgaria's energy sector. Two of the most pronounced and impactful developments are the drive for market liberalization and increasing renewable energy consumption. The chosen stimulus for renewable energy and high efficiency co-generation in Bulgaria was the feed-in tariff. That, in combination with existing power purchase agreements with two large lignite-fired power plants and relatively low wholesale and retail electricity prices, led to a significant amount of the electricity generation to be priced at above market levels. That resulted in tariff imbalances, exacerbated by the regulated nature of the retail prices. That led to the decision the difference between market price levels and FIT and PPA levels to be estimated by the national regulator and be paid as additional components to the final consumers' prices. The development of those additional components for the period 2009-2019 is examined in the present paper.

Въвеждане на добавки към цената на електроенергията

С въвеждането на механизма за субсидиране на развитието на ВЕИ и Закона за енергията от възобновяеми енергийни източници започва изграждането на мощности за производство на електроенергия от ВЕИ [1,2]. България постига с бърз темп още през 2013 г. целта си от 16% дял на ВЕИ в крайното енергийно потребление [3]. В годините след 2009 г. завишените нива на инвестиции във ВЕИ сектора създават предпоставки и необходимост за регулаторна интервенция и преразглеждане на регулаторната рамка с цел покриване на разходите за субсидиране на сектора. Така ДКЕВР, с решение Ц-23/25.06.2009 г. за ут-

върждаване на цени на електрическата енергия, считано от 01.07.2009 г., въвежда към цената за пренос добавка за зелена енергия в размер от 2,12 лв./MWh [4]. Съгласно посоченото решение, размерът на добавката е определен на база прогнозни разходи на обществения доставчик и крайните снабдители за закупуване на електрическа енергия от ВЕИ, изчислени като разлика между разходите за закупена електрическа енергия по преференциални цени и разходите по базисна цена в размер на 82 153 хил. лв., разделени на прогнозните количества електроенергия за продажба и пренос в преносна и разпределителна мрежа за периода на решението в размер на 38 770 288 MWh [4].

През 2019 г. се навършват 10 години от въвеждането на механизми за преразпределение и покриване на разходи в енергетиката чрез добавки в цените, които стават популярни с названието „цветни добавки“. В периода 2009 – 2014 г., размерът им се увеличава с още два компонента: за покриване на невъзстановяеми разходи, породени от ценовите равнища по дългосрочни договори за изкупуване на електроенергия, и преференциални цени за високоефективно комбинирано производство (т.нар. „кафява“ енергия), като нараства повече от 9 пъти за 5 години (Фигура 1).

В резултат на политически процеси, настъпили от началото на 2013 г., различните „цветни“ добавки – за ВЕИ, „кафява“ и невъзстановяеми разходи, бяха обединени в цена „Задължения към обществото“ [9]. Възобновеното представяне на цената на компоненти [12] съпроводи въвеждането на механизмите за намаляването на тежестта на ВЕИ и кафява енергия за енергоинтензивните индустрии в България, съответно през 2016 г. и 2018 г. [16].

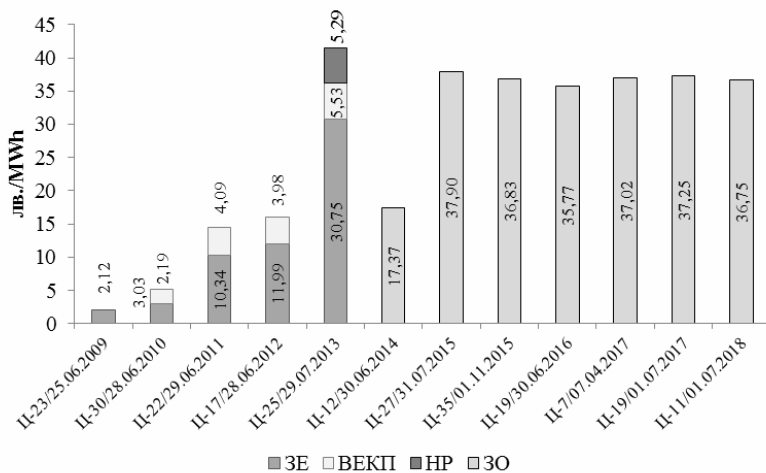
Преразпределението към момента възлиза на над 1,2 млрд. лева за ценовия период 2018-2019 г. [15], което е ръст от 14 пъти за 10 години. Цена „Задължения към обществото“ се превърна в един от съществения елементи на крайната цена на електроенергията.

Регулаторната интервенция чрез въвеждането на добавки/цена „Задължения към обществото“, както и промяната на механизма за стимулиране на ВЕИ чрез пазарна интеграция и допълнително заплащане на премия [1,17], поставя в пряка зависимост ценовите нива на свободен пазар и размера на регулаторното преразпределение.

Целта на настоящия доклад е да очертае тенденциите в изменението на тези добавки, като причините за изменението им и ефективността на прилаганата система за подпомагане са обект на допълнителен анализ.

Динамика на цена „задължения към обществото“

Цената за задължения към обществото се образува въз основа на прогнозни необходими годишни приходи на фонд „Сигурност на електроенергийната система“ и прогнозно количество електрическа енергия за продажба на територията на страната за съответния регулаторен или ценови период, като тя покрива допълнителните разходи, предизвикани от задължителното изкупуване на енергия на надпазарни цени от различни категории производители – възобновяеми енергийни източници, високоефективно комбинирано производство на топлинна и електрическа енергия и производители с действащи дългосрочни договори за изкупуване на енергия и разполагаемост. Тази цена се заплаща от потребителите, които закупуват електроенергията си на свободния енергиен пазар под форма на добавка, влизаща в крайната цена. След промени в Закона за енергетиката, приходите, събрани чрез цена „задължение към обществото“, се внасят във Фонд „Сигурност на електроенергийната система“. Преди това тези средства постъпваха в НЕК ЕАД [1,9-15,17-19].

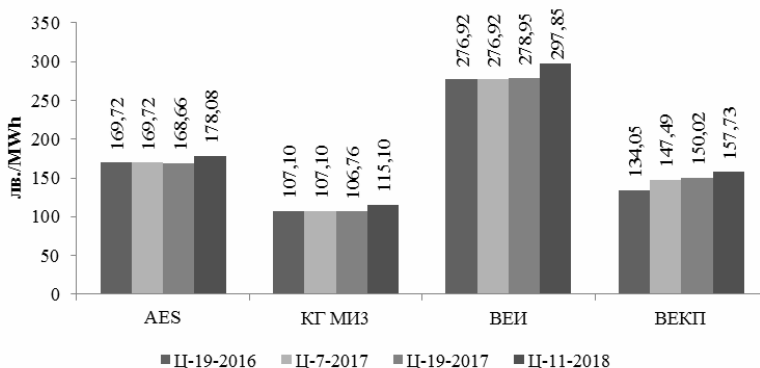
Фигура 1. Изменение на добавките към цената на електроенергията 2009 – 2018 [4-15]

Преди юни 2014 г. към цената на електроенергията на всички потребители се начисляваха три отделни добавки – „зелена енергия“ (ZE), покриваща разходите, извършени от НЕК за изкупуване на електроенергията на надпазарни цени.

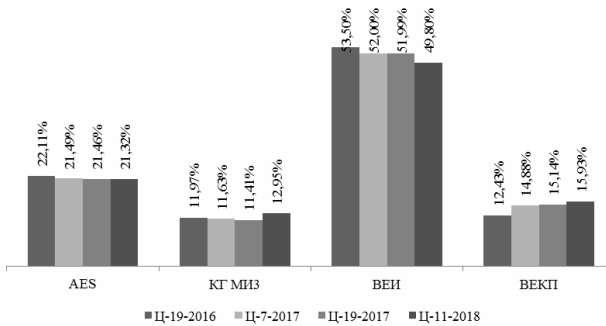
нергия по преференциални тарифи от ВЕИ производители, „високоэффективно комбинирано производство“ (ВЕКП), покриваща разходите, извършени от НЕК за изкупуване на електроенергия по преференциални тарифи от производители, експлоатиращи инсталации за комбинирано производство на топлинна и електрическа енергия с висока ефективност, и „невъзстановяеми разходи“ (НР), покриваща разходите, извършени от НЕК за изкупуване на електроенергия по дългосрочни договори. С решение Ц-12/30.06.2014 г. на ДКЕВР, тези три добавки се обединяват в една – цена „задължение към обществото“ [4-9].

Развитието на стойността на тези добавки през последното десетилетие е илюстрирано на Фигура 1. От създаването на Фонд „Сигурност на електроенергийната система“ (ФСЕС) в края на 2015 г., размерът на цена „задължение към обществото“ практически не се изменя, тъй като част от некомпенсирани разходи (тези, превишаващи пазарните цени), се покриват от ФСЕС, който набира средства чрез вноски от приходите на енергийните дружества и чрез средства от продажба на емисии [18].

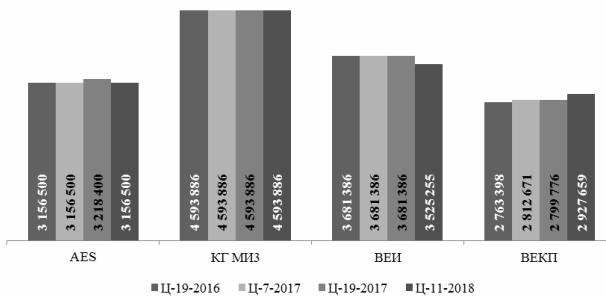
Данните, обобщени на Фигура 2, Фигура 3, Фигура 4 и Фигура 5, дават информация за приноса на различните производители към некомпенсирани разходи на обществения доставчик, съответно приноса към размера на цената „задължение към обществото“.

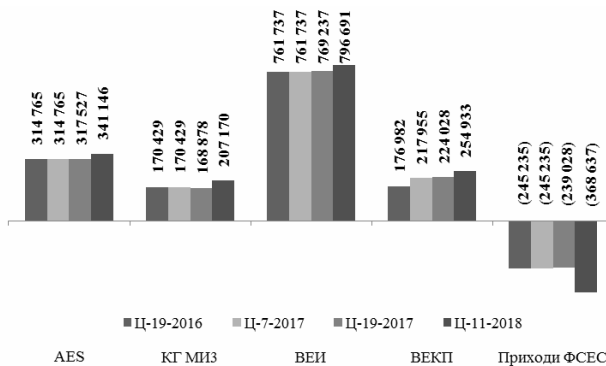
Фигура 2. Среднопретеглени цени на електрическата енергия на производители, продаващи енергия на обществения доставчик по преференциални цени [12-15]

Фигура 3. Относителен дял на различните производители в некомпенсираните разходи на обществения доставчик [12-15]

Фигура 4. Количества енергия, подлежащи на изкупуване от обществения доставчик по преференциални цени, MWh [12-15]

Фигура 5. Некомпенсираните разходи на обществения доставчик, хил. лв. [12-15]

Фигура 5 показва общия размер на компенсациите от ФСЕС и размера на некомпенсираните разходи по групи производители.

От изнесените данни се вижда, че възобновяемите енергийни източници имат най-голям принос към некомпенсираните разходи на обществения доставчик както в номинално, така и в относително изражение. Това се дължи на обстоятелството, че среднопретеглената цена, на която общественият доставчик изкупува електроенергията, произведена от ВЕИ, е най-висока. За ценовата 2018 г. (юли 2018 г. – юни 2019 г.) тя е 1,7 пъти по-висока от цената на ТЕЦ „AES Марица-изток 1“, 2,6 пъти по-висока от цената на ТЕЦ „КГ Марица-изток 3“ и 1,9 пъти по-висока от среднопретеглената цена на високоефективното комбинирано производство. Същевременно разходите, необходими за компенсиране на ВЕКП нарастват. Нарастване се наблюдава при разходите за всички производители, реализиращи енергията си на надпазарни цени за настоящия ценови период (юли 2018-юни 2019). Това води до необходимостта от увеличаване на компенсацията от ФСЕС, за да бъде контролирано изменението на цена „задължения към обществото“ и тя дори да бъде леко намалена.

Нарастването на разходите по групи производители е съпроводено с нарастване на количествата подлежащи на изкупуване само от ВЕКП (увеличени количества с около 128 000 MWh). Намалението на количествата, подлежащи на изкупуване от ВЕИ, е около 156 000 MWh, а при AES и при „КонтурГлобал Марица–Изток 3“ количествата са непроменени. Същевременно общата компенсация от ФСЕС нараства до 368,6 млн. лв., а оставащият недостиг, който е необходимо да бъде покрит чрез цена „задължения към обществото“, възлиза на 1,6 млрд. лв., от които 796,7 млн. лв. са за доплащане на ВЕИ производители, 254,9 млн. лв. са за ВЕКП и 210,6 млн. лв. са за компенсиране на действащи дългосрочни договори за изкупуване на електроенергия от кондензационни ТЕЦ.

Заключение

Тежестта на допълнителните разходи в електроенергетиката на страната за ценовия период юли 2018 г. – юни 2019 г. възлиза на 1,6 млрд. лв., като задържането на нарастването на преките разходи за цена „задължения към обществото“ се дължи на наличния компенсаторен механизъм на Фонд „Сигурност на електроенергийната система“.

чиито средства частично се набират от ежемесечни отчисления на участниците на енергийния пазар в страната. Цена „задължения към обществото“ е един от основните фактори в ценообразуването на електроенергията у нас и влияе на състоянието и на двата пазарни сегмента – регулиран и либерализиран.

Източници

[1] ЗАКОН за енергията от възобновяеми източници, в сила от 03.05.2011, посл. изм. и доп. ДВ бр. 38/8.05.2018 г.

[2] АУЕР (2019) Информация за издадените, прехвърлените и отменените гаранции за произход на енергия от възобновяеми източници [<https://www.seea.government.bg/bg/registers#registar-garantzii-2019-g>]

[3] European Commission (2017) Energy Union Factsheet Bulgaria, Brussels

[4] ДКЕВР (2009) Решение Ц-23/25.06.2009 г.

[5] ДКЕВР (2010) Решение Ц-30/28.06.2010 г.

[6] ДКЕВР (2011) Решение Ц-22/29.06.2011 г.

[7] ДКЕВР (2012) Решение Ц-17/28.06.2012 г.

[8] ДКЕВР (2013) Решение Ц-25/29.07.2013 г.

[9] ДКЕВР (2014) Решение Ц-12/30.06.2014 г.

[10] КЕВР (2015) Решение Ц-27/31.07.2015 г.

[11] КЕВР (2015) Решение Ц-35/01.11.2015 г.

[12] КЕВР (2016) Решение Ц-19/30.06.2016 г.

[13] КЕВР (2017) Решение Ц-7/07.04.2017 г.

[14] КЕВР (2017) Решение Ц-19/01.07.2017 г.

[15] КЕВР (2018) Решение Ц-11/01.07.2018 г.

[16] НАРЕДБА № Е-РД-04-06 от 28.09.2016 г. за намаляване на тежестта, свързана с разходите за енергия от възобновяеми източници, Обн. - ДВ, бр. 77 от 04.10.2016 г., в сила от 04.10.2016 г.

[17] ЗАКОН за енергетиката, обн. - ДВ, бр. 107 от 09.12.2003 г., посл. изм. и доп., бр. 103 от 13.12.2018 г., в сила от 13.12.2018 г.

[18] НАРЕДБА за реда и начина за набирането, разходването, отчетането и контрола на средствата във фонд „Сигурност на електроенергийната система“, Приета с ПМС No 346 от 7.12.2015 г., обн., ДВ, бр. 97 от 11.12.2015 г., изм. и доп., бр. 4 от 9.01.2018 г., в сила от 9.01.2018 г.

[19] ДКЕВР (2013) Методика за компенсиране на разходите по чл.

35 от Закона за енергетиката и за разпределение на тези разходи между крайните клиенти, присъединени към електроенергийната система

Автори:

д-р инж. Ивайло Найденов, гл. асистент, катедра „Топлоенергетика и ядрена енергетика“, Технически университет – София, +359 898 597194, ivaylo.naydenov@gmail.com

Константин Делисивков, докторант, катедра „Икономика и управление по отрасли“, Стопански факултет, СУ „Св. Климент Охридски“, delisivkov@gmail.com